

چرا دماوند ثبت جهانی نمی‌شود؟

۲۷ مرداد ۱۳۹۳

دوستداران طبیعت ایران باز هم باید انتظار بکشند تا شاید یکی از جلوه‌های کم نظیر این سرزمین بتواند به سازمان جهانی یونسکو معرفی شود.

رییس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ایران می‌گوید ثبت جهانی قله دماوند در فهرست میراث طبیعی و فرهنگی جهان ممکن نیست، مگر آن‌که دستگاه‌های دولتی در ایران با یکدیگر هماهنگ شوند. به گفته مسعود سلطانی‌فر، مدیریت چندگانه بر این منطقه طبیعی قطعاً مانع ثبت آن خواهد شد.

ثبت جهانی دماوند پیش از هماهنگی میان دستگاه‌های مختلف دولتی ممکن نیست

پیش‌تر عدم هماهنگی و توافق میان دستگاه‌های مختلف دولتی مطرح شدن پرونده «جنگل‌های حرا» در جنوب ایران را نیز ناکام گذاشته بود.

ایران گرچه ۱۷ محوطه باستانی و بنای تاریخی را در فهرست میراث جهانی سازمان یونسکو ثبت کرده است اما تا به حال تلاش‌هایش برای ثبت یک اثر طبیعی در این فهرست به هیچ نتیجه‌ای نرسیده است.

قله دماوند که جزو آثار ملی ایران ثبت شده است، از امیدهای اول دوستداران طبیعت برای قرار گرفتن در فهرست میراث جهانی یونسکو به شمار می‌رود.

رییس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ایران روز دوشنبه ۲۷ مرداد به خیرگزاری مهر گفت اکنون سازمان‌های مختلفی از جمله سازمان حفاظت محیط زیست و همچنین منابع طبیعی مدیریت‌های جداگانه‌ای بر این منطقه اعمال می‌کنند. وجود مدیریت‌های متعدد و عدم یکپارچگی میان دستگاه‌های متولی باعث می‌شود یونسکو از پذیرفتن پرونده قله دماوند امتناع کند.

معادنی که قامت دماوند را می‌تراشند

سلطانی‌فر از فعالیت‌های معدنی در این منطقه نیز به عنوان یکی دیگر از مشکلاتی که مانع از ثبت دماوند می‌شود نام برد.

فعالیت‌های معدنی یکی از معضلات اصلی زیست محیطی در دماوند است

معدن کاوی و به خصوص وجود معدن‌های پوکه معدنی در دامنه‌های دماوند یکی از آسیب‌های مهم زیست محیطی به این چشم‌انداز بکر طبیعی است. این معدن‌ها که با مجوز بخش دولتی است اکثراً توسط شرکت‌های دولتی نیز اداره می‌شوند. کندن سنگ‌ها، ایجاد برش در دل کوه و از بین بردن چشم‌انداز بکر منطقه، نابودی پوشش گیاهی، آلودگی‌های محیطی و احداث جاده‌های دسترسی از جمله آسیب‌هایی است که این معادن برای دماوند به همراه دارند.

گزارش‌های فراوانی حاکی از عملیات معدن کاوی در ارتفاعات بالای ۲۲۰۰ متر در کوهستان دماوند است.

سرانجام پس از شکایت‌های متعدد، رییس قوه قضاییه در تاریخ ۱۰ مرداد ۱۳۹۳ دستور داد تمام فعالیت‌های معدنی در ارتفاعات بیش از ۲۲۰۰ متر متوقف شود و از فرماندهی انتظامی استان نیز خواسته شد از تردد هرگونه کامیون و وسایل باربری به سمت معادن جلوگیری کند.

با این‌حال گسترده‌گی منطقه و همچنین اعمال نفوذ برخی از صاحبان معادن و شرکت‌های معدن‌کاوی، اجرای دقیق این دستور را با چالش مواجه کرده است.

کوه دماوند به‌دلیل آتشفانی بودن خود دارای سنگ‌هایی است که از آن به عنوان پوک‌ه در صنعت ساختمان استفاده می‌شود. پوک‌ه معدنی به دلیل وزن بسیار سبک خود در سبک‌سازی ساختمان‌ها و در تهیه بلوک‌های سقفی و دیواری استفاده می‌شود. همچنین پوک‌ه معدنی در برابر گرما و سرما عایق است.

آنچه در منطقه‌ی دماوند به‌صورت فعالیت معدن‌کاوی انجام می‌شود در حقیقت کندن و تراشیدن سطح کوه توسط ماشین‌آلات سنگین و بار کردن آن در کامیون‌ها است. به این ترتیب به صورت پراکنده مناطق وسیعی به ابعاد صدها متر در صدها متر و به عمق ده تا بیست متر در پیکر کوه پدید آمده است. به دلیل آتشفشانی بودن جنس سنگ‌ها، با برداشت هر قسمت، قسمت‌های بالایی نیز رانش کرده و ابعاد تخریب بزرگ‌تر می‌شود.

همچنین فعالیت معادن باعث انتشار گردوغبار بسیار زیاد و در نتیجه خشک شدن گیاهان در مناطق مجاور آن می‌شود. دماوند زیست‌گاه گل‌ها و گیاهان متنوعی از جمله لاله و شقایق وحشی است.

سابقه اعتراضات به فعالیت‌های معدنی در دماوند

اعتراض به فعالیت‌های معدنی در دامنه‌های دماوند در سال‌های گذشته نیز سابقه داشته است. در سال ۱۳۸۹ گروهی از فعالان محیط زیست به وجود معادن در ارتفاعات بالای ۲۵۰۰ متر اعتراض کردند. طبق قانون چنین فعالیت‌هایی باید ممنوع باشد، اما مجوز این فعالیت‌ها توسط اداره منابع طبیعی صادر شده بود.

اعتراض‌های زیادی به تخریب محیط زیست دماوند صورت گرفته است

در منطقه‌ی دماوند، روزانه حدود چهارصد کامیون پوکه از معادن دماوند استخراج می‌شود و برای رفت و آمد این کامیون‌ها جاده‌های جدیدی در کوهستان ایجاد شده‌اند.

مردم منطقه و به‌ویژه اهالی منطقه «رینه» در دماوند تاکنون بارها نسبت به فعالیت این معادن اعتراض کرده کرده‌اند.

اعتراض مردم رینه به صاحب یکی از معادن در سال ۱۳۷۸ به خشونت کشیده شد و در جریان آن ۷ نفر بر اثر شلیک گلوله توسط مالک معدن زخمی شدند. در پی آن حادثه، یکی از معادن تعطیل شد، اما چندی بعد مجوز آن به فردی دیگری واگذار و مجدداً فعالیت معدن‌کاوی در آن از سرگرفته شد.

برخی فعالان حفاظت محیط زیست بر این اعتقاد هستند که با وجود پوکه‌هایی که به‌صورت صنعتی تولید می‌شود دیگر استخراج پوکه از معادن کوهستان توجیهی ندارد و باید به‌طورکلی این‌گونه معدن‌کاوی در دامنه‌های دماوند متوقف شود.

جاده سازی، چرای دام‌ها و تلنبار شدن زباله در دماوند

قله دماوند به عنوان نخستین اثر طبیعی ایران در سال ۱۳۸۷ در فهرست آثار ملی ایران ثبت شده و تحت حفاظت قرار دارد و انجام هرگونه عملیات ساخت و ساز در مناطق بکر و طبیعی آن نیازمند کسب مجوزهای لازم است.

با این‌حال انجام عملیات مختلف جاده‌سازی، چرای بیش از حد دام‌ها در مراتع و دامنه‌های دماوند و همچنین انباشت زباله در نقاط مختلف آن جزو معضلات اصلی زیست محیطی در این منطقه است.

انباشت زباله یکی دیگر از مشکلات زیست محیطی منطقه دماوند است

در سال ۱۳۸۹ محیطبانان منطقه خبر از احداث یک جاده‌ی خاکی در ارتفاعات چهار هزار متری این قله دادند. این جاده ارتباط میان منطقه‌ی بارگاه سوم به پناهگاه سیمرغ در این ارتفاعات را برقرار می‌کند. به گفته‌ی محیطبانان دماوند، مناطقی که توسط این گروه مورد دست‌اندازی قرار گرفته تنها مناطق بکر و دست نخورده‌ی دماوند است که به عنوان آخرین پناهگاه حیات وحش در این قله شناخته شده است.

احداث برخی دیگر از جاده‌ها در ارتفاعات دماوند با حمایت مسئولان محلی و استانی انجام می‌شود. هدف بسیاری از عملیات جاده‌سازی، آماده‌سازی بستر مناسب برای دسترسی آسان به مرتع‌ها و زمین‌های پیرامون جاده، به منظور تصاحب آن‌ها و تبدیل به مجتمع‌های مسکونی - تفریحی و ویلاهایی با چشم‌اندازهای بکر کوهستانی است.

دفع زباله‌های بسیاری از آبادی‌های اطراف در کوهپایه‌های دماوند و نفوذ شیرابه زباله در حوزه‌های آبخیز نیز موجب آلوده شدن چشمه‌ها و رودها و دشت‌های بهره‌مند از حوزه‌های آبریز دماوند، مانند دشت آمل و بابل شده است.

این پسماندها به علت وجود انبوه مواد تجزیه‌نشده مانند پلاستیک، چشم‌انداز منطقه را خراب کرده و موجب آسیب دیدن حیات طبیعی شده است.

تلاش‌های ایران برای ثبت آثار طبیعی

ایران با آن‌که در طول دهه‌های گذشته سعی فراوانی در ثبت آثار تاریخی و فرهنگی خود کرده است اما تاکنون هیچ اثری که معرف ویژگی‌های منحصر به فرد طبیعت و محیط زیست ایران باشد نتوانسته است به فهرست میراث جهانی راه یابد.

ایران پیش‌تر تلاش کرده بود پرونده جنگل‌های حرا در جنوب ایران را در فهرست میراث جهانی یونسکو ثبت کند، اما سپس به دلیل نقایصی که این پرونده داشت، سازمان میراث فرهنگی ایران از مطرح کردن آن منصرف شد.

به گفته مسئولان ایرانی لازم است برنامه حفاظت و مدیریت این جنگل‌ها در هماهنگی میان سازمان میراث فرهنگی، وزارت جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط زیست تهیه و تدوین شود؛ امری که با توجه به مطرح نشدن پرونده ایران به نظر می‌رسد تاکنون به صورت جدی از آن غفلت شده است.

اکنون پرونده دماوند نیز به فهرستی از کم‌کاری‌ها و ناهماهنگی‌های میان دستگاه‌های دولت ایران اضافه شده است.

برای اکثر ایرانیان، دماوند نمادی شکوهمند است، اما مدیران دولتی در سازمان میراث فرهنگی، حفاظت محیط زیست و منابع طبیعی بر سر چگونه مدیریت کردن این منطقه با یکدیگر هم نظر نیستند.

قله دماوند

دماوند مرتفع‌ترین و افسانه‌ای‌ترین قله‌ی ایران از سال ۱۳۸۷ به‌عنوان نخستین اثر طبیعی در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

بر اساس بررسی‌های انجام شده در سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور، ارتفاع قله دماوند، ۵۶۱۹ متر اندازه‌گیری شده است.

اکنون هر ساله در سیزدهم تیرماه، هم‌زمان با جشن کهن تیرگان، روز ملی دماوند نیز برگزار می‌شود.

نام دماوند با تفاوت‌هایی (مانند دومباوند، دنباوند و ...) در متون کهن آمده است. از جمله این متون می‌شود به کتیبه‌ی شاپور اول در نقش رستم و کتیبه‌ی نرسی پادشاه ساسانی در کنار برج پایکولی اشاره کرد که در آن از ساتراپ دماوند یا دومباوند نام برده شده است. برج پایکولی امروز در کردستان عراق قرار دارد. همچنین در کارنامه‌ی اردشیر پاپکان نیز نام دماوند آمده است.

برای این نام، چند ریشه‌ی متفاوت قائل شده‌اند، اما رایج‌ترین نظریه در خصوص ریشه و معنای نام این کوه نظریه‌ای است که این نام را به معنای محلی که دارای دود و دم بسیار است، در نظر می‌گیرد. با این حال ریشه‌های دیگری نیز برای نام آن ذکر شده است. ماجرای دربند کشیدن ضحکان توسط فریدون در کوه دماوند، از مهم‌ترین افسانه‌های موجود در مورد این کوهستان است.

در ارتفاعات مختلف کوه دماوند، گیاهان فراوان و گوناگونی می‌رویند که برخی از آن‌ها فقط در یک ارتفاع خاصی دیده می‌شود.

دامنه کوه دماوند در ارتفاع ۲۰۰۰ تا ۳۵۰۰ متری کاملاً پوشیده از شقایق است. این شقایق منحصر به فرد در دنیا شناخته شده است و با نام شقایق لار در کتاب‌های معتبر گیاه‌شناسی جهان به ثبت رسیده.

این منطقه به دلیل موقعیت ویژه آن که از شمال به جنگل و از جنوب به کوه‌های هم‌مرز کویر مشرف است، میزبان انواع مختلفی از جانوران است.

روباه، شغال، گرگ و همچنین کل، میش، آهو، گراز، خرگوش جزو جانوران منطقه دماوند هستند. پرنده‌گانی مانند عقاب طلایی، جغد و خفاش، تیپو کبک، سینه سیاه، دارکوب و طوطی نیز در دماوند سکنی دارند.

+++++

برچیده تبرستان از رادیو زمانه 18-8-14

<http://www.radiozamaneh.com/170134>